

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolors arbete med
extra studietid på mellanstadiet vid
Vidselskolan i Älvsbyns kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av skolors arbete med extra studietid på mellan- och högstadiet. Granskningen vid Vidselskolan i Älvsbyns kommun omfattar verksamheten i mellanstadiet.

Granskningen utgår från två frågeställningar:

1. I vilken utsträckning ger rektor förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?
2. I vilken utsträckning genomför lärarna undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?

Läsanvisning

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen tagit fram för granskningen av området, vilka beskrivs i bilaga 2. I den bilagan finns också en beskrivning av hur granskningen har genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. För varje delområde bedöms om skolenhetens arbete uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om arbetet bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och beskriver inom vilka områden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen. Om arbetet bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i hög utsträckning anger Skolinspektionen inte några utvecklingsområden, men kan lämna framåtsyftande kommentarer. Någon redovisning begärs då inte.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls av Vidselskolan i följande utsträckning:

Rektors kommunikation om och bemanning av extra studietid

Rektorn ger i låg utsträckning förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Rektorn behöver tydliggöra i sin kommunikation med lärare och annan personal vikten av att informera samtliga elever och deras

vårdnadshavare om den extra studietiden samt aktivt uppmuntra alla elever oavsett kunskapsnivå att delta.

- Rektorn behöver bemanna den extra studietiden utifrån identifierade behov hos eleverna.

Undervisningens genomförande

Lärarna genomför i låg utsträckning undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och motiverar dem till att ta del av den extra studietiden.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Lärarna behöver tillsammans med rektorn utveckla arbetet med att uppmuntra elever utifrån olika typer av behov att delta i den extra studietiden.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **28 oktober 2024** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas via e-post till skolinspektionen.linkoping@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2023:4186) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive bedömningsområde.

Rektors kommunikation om och bemanning av extra studietid

Det här området handlar om hur rektorn kommunicerar med skolans personal om den extra studietiden och om hur rektorn bemannar den extra studietiden efter elevernas behov. Det innefattar också ifall rektorn ger förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden.

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn ger i låg utsträckning förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden.

Rektorns kommunikation om den extra studietiden

Granskningen visar att rektorn inte har tydliggjort för lärarna vikten av att informera och uppmuntra alla elever till att delta i den extra studietiden. Av intervju med rektorn och lärarna framgår att rektorn har informerat lärarna om bestämmelserna i skollagen om extra studietid. Rektorn har dock inte på ett tydligt sätt informerat lärare och annan personal att de ska informera och uppmuntra alla elever till att delta i den extra studietiden. Av intervju med lärarna framgår att de vid läsårsstart fick information av dåvarande rektor att de skulle erbjuda extra studietid två timmar per vecka och hur dessa timmar skulle bemannas. Nuvarande rektor har också informerat om den extra studietidens syfte och mål och har även planer på att framöver tydligare kommunicera vikten av att skapa en positiv inställning till den extra studietiden hos eleverna. Dessa planer har dock ännu inte realiserats och rektorn har inte kommunicerat vikten av att informera och uppmuntra eleverna att delta med lärarna, eller diskuterat hur de ska arbeta för att få fler elever att delta på den extra studietiden. Av intervju med rektorn framgår att hen har god kunskap om elevernas olika behov utifrån kunskapsresultaten, men både rektorn och lärarna uppger att rektorn inte har förmedlat att elever med stora behov av den extra studietiden särskilt ska uppmuntras eller att dessa behov kan se olika ut. Rektorn har inte heller närmare klargjort för lärarna hur den extra studietiden ska utformas eller följas upp.

Rektorns bemanning av den extra studietiden

Granskningen visar att den extra studietiden leds av lärare men att bemanningen av den extra studietiden styrs främst av vilken personal som har utrymme i sin tjänst snarare än elevernas behov. Av intervju med lärarna och rektorn framgår att bemanningen av den extra studietiden bestämdes vid läsårsstart av dåvarande rektorn utifrån praktiska överväganden och inte utifrån elevernas behov. Ett av passen leds av en och samma lärare varje vecka medan det andra passet bemannas utifrån ett rullande schema av lärare och annan personal. Lärarna uppger att utgångspunkten för bemanningen i det förstnämnda fallet utgick från utrymme i tjänsten. I det andra fallet, då lärarna har ett rullande schema, är utgångspunkten att ingen personal ska missa de gemensamma möten som sker parallellt med den extra studietiden varje vecka, utan att lärarna och annan personal då turas om. Rektorn är väl insatt i elevernas behov och följer regelbundet upp elevernas måluppfyllelse och ser exempelvis att det finns behov hos flera elever att utveckla sin förmåga kring läsförståelse. Rektorn har planer på att till nästa läsår bemanna utifrån identifierade behov, bland annat utifrån elevernas behov av att utveckla läsförståelsen.

Förutsättningar för planering och uppföljning av extra studietid

Rektorn har inte gett tydliga förutsättningar för lärares planering och uppföljning av den extra studietiden. Av intervju med rektorn och lärarna framgår att rektorn inte har kommunicerat några förväntningar till lärarna eller gett tydliga förutsättningar för hur enskild eller gemensam planering och uppföljning av den extra studietiden ska gå till. Det finns generella förutsättningar för lärarna att samverka men detta har i praktiken inte skett kring den extra studietiden då inga elever har deltagit på den extra studietiden. Vissa lärare uppger att om det skulle komma många elever på den extra studietiden skulle de behöva prioritera annorlunda för att hinna med planering och uppföljning av den extra studietiden.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att följande utvecklingsarbete behöver inledas:

Utvecklingsområde 1:

- Rektorn behöver tydliggöra i sin kommunikation med lärare och annan personal vikten av att informera samtliga elever och deras vårdnadshavare om den extra studietiden samt aktivt uppmuntra alla elever oavsett kunskapsnivå att delta.

Granskningen visar att rektorn inte på ett tydligt sätt har informerat lärare och annan personal om den extra studietiden och om vikten av att aktivt uppmuntra elever att delta.

För att den extra studietiden ska ha en hög kvalitet är det viktigt att rektorn tydligt, så väl skriftligt som muntligt, informerar om den extra studietidens syfte och mål samt betonar vikten av att informera och uppmuntra elever att delta. Det är viktigt att rektorn säkerställer att lärarna är införstådda med dels syftet och målet med den extra studietiden, dels att den är frivillig, riktar sig till alla elever men framförallt till de elever som har störst behov av den. Det är också viktigt att rektorn klargör för lärarna att den extra studietiden ska utgå från elevernas behov, ha en tydlig koppling till ordinarie undervisning samt att innehållet i den extra studietiden utformas och följs upp av elevernas ordinarie lärare tillsammans med eleverna. Det är viktigt att rektorn även ser till att alla lärare samt annan personal är delaktiga i arbetet med att uppmuntra alla elever att delta i den extra studietiden.

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att informera om den extra studietidens syfte och mål samt förtydliga för lärare och övrig personal att de ska informera och uppmuntra samtliga elever att delta i den extra studietiden. I det ingår även att informera vårdnadshavare då detta kan vara en viktig förutsättning för att eleverna ska kunna och vilja delta.

Utvecklingsområde 2:

- Rektorn behöver bemanna den extra studietiden utifrån identifierade behov hos eleverna.

Av granskningen framgår att rektorn inte styrt så att bemanningen av den extra studietiden görs med hänsyn till elevernas behov.

För att den extra studietiden ska ha en hög kvalitet är det viktigt att rektorn tillsammans med arbetslagen bemannar den extra studietiden utifrån de behov som identifierats hos eleverna. Dessa behov kan vara identifierade utifrån kunskapsresultat, men det behöver dock inte alltid handla om ämnen där elevers kunskapsresultat är lägre. Syftet med den extra studietiden är att oavsett elevernas kunskapsnivå skapa bättre förutsättningar för elever att nå längre i sin kunskapsutveckling.

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att i större utsträckning utgå från de behov hos eleverna som identifierats genom skolans uppföljningsarbete vid bemanningen av den extra studietiden. En tydligare anpassning av den extra studietiden utifrån identifierade behov kan också fungera som ett led i att göra det mer stimulerande och lockande för elever att delta i den extra studietiden.

Undervisningens genomförande

Det här området rör undervisningens genomförande inom den extra studietiden. Med genomförande avses i detta sammanhang planering, genomförande och uppföljning av den extra studietiden.

Lärarna genomför i låg utsträckning undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och motiverar dem till att ta del av den extra studietiden.

Lärares information och uppmuntran om att delta i den extra studietiden

Granskningen visar att klasslärarna övergripande informerar eleverna om den extra studietiden, men det finns inget gemensamt arbete kring att informera och uppmuntra elever att delta i den extra studietiden. Av intervjuer med eleverna och lärarna framgår att klasslärarna ger muntlig information om den extra studietiden till eleverna i sina respektive klasser. Informationen innefattar i huvudsak att läxhjälp erbjuds och att alla elever är välkomna. Samma information finns även anslaget skriftligt vid skolans entré. Dock framgår att samtliga lärare inte informerar om den extra studietiden och att information om den extra studietiden till vårdnadshavarna har varit begränsad. Både eleverna och lärarna uppger att många vårdnadshavare inte känner till möjligheten för eleverna att delta i extra studietid.

Lärarna uppmuntrar inte elever utifrån olika behov att delta på den extra studietiden. Av intervju med lärarna och eleverna framgår att de inte har uppmuntrat specifika elever eller grupper av elever utifrån identifierade behov. I enstaka fall har lärare nämnt den extra studietiden på utvecklingssamtal men detta har enligt lärarna inte skett utifrån en närmare bedömning av vilka elever som har störst behov av den extra studietiden. Lärarna uppger att information om den extra studietiden inte har riktats mot specifika grupper av elever utan eleverna har fått samma, övergripande information.

Lärares planering, genomförande och uppföljning av den extra studietiden

Elevernas ordinarie lärare har ansvar för att planera elevernas arbete på den extra studietiden. Av intervjuer med lärarna och rektorn framgår att det är elevernas ordinarie lärare som har ansvar för att säkerställa att eleverna har uppgifter att arbeta med på den extra studietiden, samt att göra eleverna delaktiga i denna planering. Dock har lärarna hittills inte planerat arbete för någon elev till den extra studietiden, då inga elever uppgett att de tänkt gå. Lärarna har ett nära samarbete med varandra och uppger att de regelbundet stämmer av och följer upp hur det går för olika elever, vilket även skulle ske kopplat till den extra studietiden, men inte heller detta har i praktiken skett. Varken lärarna eller eleverna kan ge konkreta exempel på planering, genomförande eller uppföljning av den extra studietiden eftersom inga elever hittills har deltagit.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att följande utvecklingsarbete behöver inledas:

- Lärarna behöver tillsammans med rektorn utveckla arbetet med att uppmuntra elever utifrån olika typer av behov att delta i den extra studietiden.

Granskningen visar att lärarna informerar eleverna om den extra studietiden på övergripande nivå, men det finns inget gemensamt arbete kring att uppmuntra elever utifrån deras olika behov av att delta.

För att den extra studietiden ska ha en hög kvalitet är det viktigt att lärarna uppmuntrar alla elever som är i behov av den att delta. Genom den extra studietiden ska elever ges möjlighet att få stöd i skolarbetet, oavsett hur långt eleven kommit i sin kunskapsutveckling, exempelvis genom att ta igen, befästa eller fördjupa sina ämneskunskaper. Den extra studietiden ska även kunna användas av elever för att utveckla och använda olika inlärningsstrategier samt för att planera, genomföra och utvärdera det egna lärandet.¹ Även elever som når de betygskriterier som

¹ Prop. 2021/22:111, *Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola*, s. 15-16.

minst ska uppfyllas kan ha behov av extra studietid för att nå längre i sin kunskapsutveckling.

Skolinspektionen rekommenderar därför lärarna tillsammans med rektorn att utöver vad som beskrivs i utvecklingsområde 1 även utveckla ett gemensamt arbete kring att identifiera och uppmuntra elever utifrån olika typer av behov att delta i den extra studietiden. Det kan exempelvis både vara elever som inte når betygskriterierna i olika ämnen, eller elever som gör det men har förutsättningar att nå längre. En del i detta arbete kan med fördel bestå av att kartlägga elevernas egna behov och önskemål och på så sätt hitta förklaringar till varför inte några elever deltar på den extra studietiden.

På Skolinspektionens vägnar

X Tobias Thorén

Beslutsfattare
Signerat av: Tobias Thorén

X Maja Beckman

Föredragande
Signerat av: Maja Beckman

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även Ola Cederblad deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Granskningsbesöket genomfördes den 20-21 mars 2024 av utredarna Maja Beckman och Ola Cederblad.

Vidselskolan i Älvsbyns kommun är en skola med förskoleklass till och med årskurs 6. Skolan har 55 elever varav 36 elever går i mellanstadiet. Undervisningen bedrivs i B-form, där eleverna i årskurs 4 och 5 är en gemensam klass och årskurs 6 är en egen klass. Skolan leds av en rektor.

Bilaga 2: Underlag för bedömning

Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Två gruppintervjuer med lärare som ansvarar för genomförande av den extra studietiden.
- En gruppintervju med elever.
- En intervju med rektorn.
- En observation av undervisningen i extra studietid.
- Insända dokument och skriftliga svar på frågor från rektorn.

Innan beslut har fattats har underlaget kommunicerats med huvudmannen.

Bedömningsområden

Bedömningarna görs i relation till kvalitetskriterier som Skolinspektionen tagit fram inom ramen för granskningen.

Inom respektive område granskas skolenhetens arbete inom följande delar:

Frågeställning 1: I vilken utsträckning ger rektorn förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?

- Rektorns kommunikation om den extra studietiden.
- Rektorns bemanning av den extra studietiden.
- Förutsättningar som rektorn ger för planering och uppföljning.

Frågeställning 2: I vilken utsträckning genomför lärarna undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?

- Lärarnas information och uppmuntran till elever om att delta i den extra studietiden.
- Lärarnas planering av den extra studietiden.
- Genomförande av den extra studietiden.
- Lärarnas uppföljning av den extra studietiden.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/granskningar-pa-gang/arbetet-med-extra-anpassningar-och-sarskilt-stod-under-elevernas-hela-dag-i-skolan-och-i-fritidshemmet/>

Bilaga 3: Författningsstöd

Bedömningsområde 1 och 2

10 kap. 5 a § skollagen (2010:800)

Elever i årskurs 4-9 ska erbjudas att frivilligt delta i undervisning i form av extra studietid. Erbjudandet ska omfatta minst två timmar per vecka. Undervisningen ska anordnas under eller i direkt anslutning till skoldagen vid den skolenhet eleven tillhör.

Extra studietid ska inte räknas in i den minsta totala undervisningstiden enligt 5 §. Lag (2022:730).

Prop. 2021/22:111 Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola

Av propositionen framgår bland annat att den extra studietiden ska ge elever möjlighet att få stöd i skolarbetet. Det kan handla om hjälp med läxor men även annat skolarbete utanför ordinarie undervisningstid. Den extra studietiden riktar sig till alla elever, oavsett hur långt eleven kommit i sin kunskapsutveckling. Den extra studietiden ska ge elever möjlighet att ta igen, befästa eller fördjupa sina ämneskunskaper. Den extra studietiden ska även kunna användas av elever för att utveckla och använda olika inlärningsstrategier samt för att planera, genomföra och utvärdera det egna lärandet.

Vidare framgår att den extra studietiden ska vara undervisning inom grundskolan. Lärare ska ansvara för och leda den extra studietiden men även annan lämplig personal kan medverka. Rektorn ansvarar för organiseringen av den extra studietiden på respektive skolenhet. Huvudmannen har det övergripande ansvaret för att den extra studietiden anordnas samt närmare definierar verksamhetens innehåll. Huvudmän ska få anordna extra studietid genom fjärrundervisning under samma förutsättningar som för övrig fjärrundervisning i grundskolan.²

² Prop. 2021/22:111 Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola, s. 12-20.